

↓
**EURÓPSKY
INFORMAČNÝ
MATERIÁL**

Green
clusive

Co-funded by
the European Union

© Associazione Internazionale New Humanity
© Associazione Progetto Ragazzi Per L'unita
© Fokolar-Bewegung e.V. Deutschland
© Verein Jugend für eine geeinte Welt
© Nové Ľudstvo, o.z.
© Uj Varos Alapitvány
© Fokoliaru Judejimas Lietuvos

**GREENCLUSIVE:
aktivizácia zraniteľných skupín v oblasti starostlivosti o
životné prostredie**

Autori: Poveda Rz. & účastníci zo všetkých partnerských organizácií.

Vydavateľ: Associazione Internazionale New Humanity

Korektúra: Nizzetto & Juan C. Poveda Rz.

Grafický dizajn: Poveda Rz.

2024

Co-funded by
the European Union

Toto je záverečná správa o politických odporúčaníach **projektu GREENCLUSIVE**. Správa obsahuje metodiku a hlavné zistenia projektu, identifikuje oblasti, v ktorých "trvalo udržateľný rozvoj" v našom ponímaní ešte nie je možný, a pokúša sa vydať odporúčania, aby sa aktuálny stav mohol zmeniť.

HU

ÚVOD

Greenclusive (www.new-humanity.org/project/greenclusive/) je projekt financovaný EÚ, do ktorého sa zapojilo 6 krajín (Taliansko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Maďarsko a Litva). Projekt je založený na viacúrovňovej a medzikultúrnej analýze témy udržateľnosti. Jedinečnosť projektu spočíva v dvojitom charaktere jeho cieľov, keďže mladí ľudia (cca 18 - 35 rokov) sú vyzvaní k tomu, aby sa zaoberali témou environmentálnej udržateľnosti aj prostredníctvom zvažovania jej vzťahu k spoločenským otázkam inkluzivity. V záverečnej fáze projektu sa mládež musela zapojiť do aktívnych diskusií s európskymi rozhodovacími orgánmi a prezentovať výsledky projektu s možnosťou verejne obhajovať ekologické otázky. Účastníci boli skutočne prijatí vo významných európskych inštitúciách, a preto sa im podarilo prezentovať zistenia, dojmy, ako aj originálne riešenia, čím robili lobistickú činnosť v oblasti udržateľnosti. Pri viacerých príležitostiach sa podporila cenná výmena názorov a účastníci si vyskúšali život v európskom ústredí v Bruseli.

Sledované ciele:

- Zvyšovať povedomie mladých ľudí o environmentálnych nerovnostiach na európskej úrovni.
- Zvyšovať povedomie mladých ľudí o politikách EÚ v oblasti ochrany životného prostredia (napr. Green Deal atď.).
- Poskytnúť kapacity na vypracovanie máp environmentálnych potrieb.
- Posilnenie digitálnych zručností mládeže a zručností verejného vystupovania.
- Poskytnúť podklady na uvažovanie o vzájomne prepojených témach udržateľnosti a sociálnej nerovnosti a o s tým súvisiacich dôsledkoch.

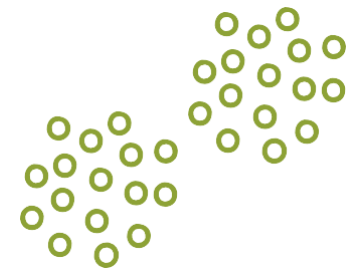
METODIKA

Pokiaľ ide o metodiku zvolenú na realizáciu školení WS2, pre úspešnosť projektu bolo použitých päť špecifických prvkov:

- Presvedčenie, že je dôležité vypracovať vzdelávacie moduly s prístupom vedeným mládežou, aby sa zabezpečilo plné zapojenie mladých ľudí a uľahčila sa prenosnosť vzdelávacích materiálov na ich rovesníkov: z tohto dôvodu v prvej časti projektu spolupracovali mladí ľudia a pracovníci s mládežou na podrobnom vypracovaní neformálnych metód a formátu.
- Na každom školení sa zdôrazňovala dôležitosť vzájomnej závislosti medzi ekologickými a sociálnymi otázkami, napr. prepojenie zodpovednej spotreby s nespravodlivým vykorisťovaním pracovníkov.
- Každé školenie obsahovalo špecifický priestor na reflexiu o právnych predpisoch EÚ v oblasti starostlivosti o životné prostredie - t.j. „Nový ekologický dohovor“ a porovnávaciu analýzu zelených politík prijatých na vnútroštátnej úrovni. Tento prístup zabezpečil, že všetci partneri

organizácie mali možnosť prispieť ku každému modulu.

- Zapojenie odborníkov aj svedectiev, investovanie do prípadových štúdií: v tomto zmysle boli do procesu prípravy modulov zapojení mladí ľudia patriaci k menšinám, ktoré zažívajú environmentálne nerovnosti, aby predostreli svoj pohľad na vec a konkrétne dôsledky pre svoje komunity. To prispelo k zvýrazneniu zraniteľných situácií, keďže účastníci sa aktivizovali pomocou ad hoc iniciatív, čím sa posilnili vzťahy a vzájomné poznanie medzi mladými ľuďmi. Osobitnou pridanou hodnotou projektu bolo zahrnutie mladých ľudí ako svedkov, ktorí sú považovaní za "environmentálnych migrantov" a utekajú zo svojich krajín kvôli problémom so zmenou klímy a stále zažívajú nespravodlivosť z dôvodu svojej príslušnosti k zraniteľnej skupine.
- Školenie pre vekovú kategóriu 13-16 rokov bolo ukončené formou "face to face" ako zážitkový spôsob učenia po intenzívnom používaní online nástrojov počas pandémie.

SKÚSENOSTI

DÔKAZY A ANALÝZA PROJEKTU

Ako sa očakávalo a bolo žiaduce vzhľadom na jeho "medzinárodný" charakter, projekt nadobudol rôzne podoby v závislosti od kontextu, v ktorom sa realizoval. Štátni partneri skutočne vypracovali rôzne spôsoby realizácie. Tu uvádzame hlavné črty rôznych kontextov, s ktorými sa mládež stretla. Keďže každý štátny partner realizoval projekt inak, rozhodli sme sa opísať každý kontext osobitne, aby sme sa potom mohli venovať záverečnej analýze a reflexii výsledkov. Štruktúra, ktorá bola zvolená na dokončenie tohto informačného materiálu a na prezentáciu výsledkov, je nasledovná:

- 1. Kontext:** opis sociálnych, kultúrnych a hospodárskych súvislostí projektu s osobitným dôrazom na ekologické otázky a cieľovú skupinu vybranú v rámci projektu Greenclusive.
- 2. Metodika:** opis metód a aktivít realizovaných na dosiahnutie cieľov projektu.

- 3. Očakávaný vplyv:** opis očakávaného vplyvu na účastníkov a konečného výsledku (workshopy, tábory, komunikačné školenia atď.).
- 4. Výsledky a spätná väzba:** celková spätná väzba od účastníkov aktivít a ďalšie úvahy, ktoré vznikli vďaka tejto skúsenosti.
- 5. Odporúčania:** analýza nedostatkov a odporúčania do budúcnosti.

NEMECKO

Kontext: V Nemecku sa tábory Greenclusive uskutočnili v mestách Worms a Berlín, ktoré boli vybrané pre ich vhodnú geografickú polohu a osobitný pokrok dosiahnutý v oblasti udržateľného každodenného života. Worms je menšie mesto, dobre vybavené a organizované z hľadiska recyklácie a udržateľného rozvoja (t.j. existuje niekoľko iniciatív pre spoločné zelené plochy). Podobne sa zistilo, že Berlín je v súlade s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja z Agendy 2030, keďže sa financujú mnohé iniciatívy na podporu udržateľného a ekologického spôsobu života.

Metodika: V rámci projektu boli pripravené medzikultúrne a medzináboženské workshopy, diskusie pri okrúhlych stoloch na tému „Green Faith“, ako aj interaktívne prechádzky po jednotlivých mestách. Zorganizovalo sa niekoľko online stretnutí medzi Nemeckom, Rakúskom a Švajčiarskom (Green DACH) s cieľom získať viac informácií o cieľoch trvalo udržateľného rozvoja a na vypracovanie príkladov "osvedčených postupov" pre viaceré ciele (t.j. deti, mladí a starší ľudia). Ďalšími analyzovanými témami boli začlenenie rôznych kultúr a náboženstiev do spoločenského života, ako aj mierová a nenásilná komunikácia vo všetkých vzťahoch. Boli vytvorené hravé súťaže (tj. "4 týždne nových udržateľných nápadov"), v ktorých sa účastníci zapojili do výzvy týkajúcej sa udržateľného životného štýlu. Veríme, že vďaka neformálnemu charakteru iniciatívy zostane v mysliach účastníkov výrazná stopa.

Očakávaný vplyv: Očakávali sme, že mládež bude skúmať životné prostredie (počas tzv. "zelených prechádzok" v mestách Worms a Berlín) a všimne si tak tzv. "green facilities" (zelené plochy). Ponúkané školenia, interaktívny kvíz a stolové diskusie s aktivistami "green faith" boli zamerané na prehĺbenie vedomostí mladých ľudí o téme medzikultúrnej rozmanitosti v nádeji, že sa po návrate do každodenného života zapoja do aktivít na jej podporu.

Výsledky a spätná väzba:

- Účastníci boli celkom spokojní s udržateľnou a ekologickou infraštruktúrou, ktorú videli počas svojich prechádzok v mestských štvrtiach (t.j. koše na separovaný odpad, dobré rozmiestnenie recyklačných staníc, recyklačné zariadenia, obchody s použitým tovarom, súkromné a komerčné recyklačné projekty).
- Počas školení, ktoré projekt ponúkal, si účastníci všimli, že "zelený život" v Nemecku je stále otázkou sociálneho postavenia a ekonomických možností. Zaujímavý bol najmä tento poznatok: účastníci zistili, že aj keď je krajina pomerne dobre organizovaná, pokiaľ ide o zelenú infraštruktúru, možnosti recyklácie, zberu a separovania odpadového materiálu, "zelené povedomie" je lepšie rozvinuté medzi mladými ľuďmi v porovnaní so starším spektrom spoločnosti. Táto vlastnosť sa ukázala ako spoločná s ostatnými partnerskými štátmi projektu.

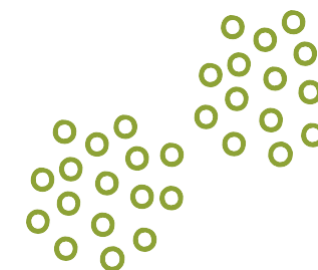
Odporúčania:

skúsenosti s projektom Greenclusive v Nemecku boli úspešné a priniesli relevantné výsledky. Domnievame sa, že je dôležité sa o ne v tomto informačnom dokumente podeliť.

- Predovšetkým sme si všimli, aké dôležité je dať priestor interaktívnym formám učenia, ako aj neformálnemu zdieľaniu skúseností. Vzhľadom na cieľovú skupinu bol hravý prvok pre projekt významným prínosom. Do budúcnosti by mali niektoré

stimuly byť poskytované aj prostredníctvom využívania online platforiem, aby bola forma podania ešte účinnejšia.

- Obmedzenie, ktoré si naši účastníci všimli, sa týka skutočnosti, že napriek tomu, že existujú formy podpory pre "zelenší" život, interviewovaní ľudia priznávajú, že ich nie vždy využívajú. Preto odporúčame zdôrazniť potrebu väčšieho počtu vzdelávacích programov o udržateľnosti pre osoby všetkých vekových kategórií.
- Projekt Greenclusive prispel k zvýšeniu povedomia o ekologickom životnom štýle a podporil vznik nových, originálnych iniciatív. Aby sa projekt mohol rozšíriť, za predpokladu, že na to bude rozpočet, sme usúdili, že by bolo zaujímavé pozvať dizajnérov, vývojárov hier, recyklačné podniky s možnosťou vytvoriť zábavné a kreatívne výstavy na zvýšenie povedomia o recyklačných infraštruktúrach a zariadeniach v celej Európe.

TALIANSKO

Kontext: V Taliansku bol v rámci projektu Greenclusive zorganizovaný letný tábor v meste Pescara. Tábor sa konal v obytnej štvrti San Donato (Pescara), čo je štvrť obývaná prevažne zraniteľnými skupinami. Tu sú možnosti kultúrneho vyžitia obmedzené a pomerne nepopulárne, hoci existujú niektoré dobrovoľnícke združenia. V porovnaní s priemerom mesta táto oblasť zaznamenáva veľmi vysokú mieru nezamestnanosti. Zelených plôch je málo a tie existujúce (napr. parky) potrebujú viacero zásahov. Blízkosť cestných komunikácií spôsobuje viaceré problémy v oblasti odpadového hospodárstva a hluku/znečistenia ovzdušia.

Okrem toho sa zistilo, že štvrť trpí fenoménom sociálnej marginalizácie a je veľmi upadnutá: miestne služby pre občanov sú minimálne a spoločné priestory často nie sú k dispozícii na stretnutia. Tento stav má priame dôsledky na vytváranie sietí vzájomnej pomoci, ktoré v skutočnosti takmer neexistujú. Napriek všetkým problémom sme zistili, že sa budujú nové cesty a cyklistické chodníky s cieľom posilniť spojenie medzi štvrtou a centrom mesta, aby sa zlepšila kvalita bývania v tejto oblasti a aby sa podporilo využívanie udržateľných dopravných prostriedkov.

Metodika: mali sme možnosť komunikovať s miestnym obyvateľstvom a s niekoľkými združeniami, ktoré pôsobia v tejto oblasti. Tieto interakcie slúžili na zistenie potrieb občanov a na zvýšenie ich povedomia o prepojení medzi udržateľnosťou a sociálnym blahobytom. Konkrétne boli účastníci zapojení do praktických činností, ako je čistenie parkov, ale aj do pripravených workshopov na zvýšenie povedomia o udržateľnosti. Organizovali sa napríklad semináre na získanie poznatkov o cieľoch Agendy 2030. Hlavnými témami seminárov boli hodnota aktívneho občianstva a práva a povinnosti s ním spojené. Počas tábora sme sa vybrali aj do parku "Pineta Dannunziana", zelených plôch mesta Pescara. Bola to zaujímavá skúsenosť, keďže park nedávno postihol požiar, ktorý zasiahol veľkú časť chránenej prírodnej oblasti. Na pohyb po meste Pescara sme počas rôznych aktivít prednostne využívali cyklotrasu a bicykle, pričom sme mali možnosť

zdôrazniť význam udržateľnej mobility s nízkym vplyvom na životné prostredie. Navštívili sme aj Oázu dún na pláži, cennú oblasť chránenú pre jej biodiverzitu. Vďaka tejto skúsenosti sa zvýšilo povedomie o rovnováhe ekosystémov, ako aj o výhodách spojených s ich ochranou.

Očakávaný vplyv: Cieľom seminárov a aktivít bolo vyškoliť mladých ľudí, aby sa správali ako zodpovední a aktívni občania, ktorí sa dokážu angažovať za sociálnu a environmentálnu udržateľnosť svojho územia, a tak sa stať podporovateľmi udržateľného rozvoja vo všetkých jeho rozmeroch. Očakávali sme, že tímová práca podporí hodnotnú výmenu názorov medzi rôznymi kultúrami, ako aj získanie prierezových zručností.

Výsledky a spätná väzba: záverečný prieskum spokojnosti priniesol veľmi pozitívnu spätnú väzbu. Všetci účastníci vyjadrili silné nadšenie, pokiaľ ide o zapojenie sa do rôznych ponúkaných aktivít, a prevažná väčšina z nich zhodnotila, že ich očakávania týkajúce sa zážitkov z kampusu boli úplne splnené. Osobitne oceňovali viacstrannú spoluprácu s ľuďmi z rôznych prostredí. To, čo účastníci najviac ocenili sa týka možnosti skúmať otázky udržateľnosti praktickým a zábavným spôsobom. Väčšina účastníkov uznáva, že si zlepšili prierezové zručnosti, ako je koordinácia tímovej práce, zvládanie konfliktov, sebayjadrenie a, samozrejme, citlivosť voči sociálnym a environmentálnym otázkam. Rozmanitosť navrhovaných aktivít tiež

umožnila každému prispieť podľa svojich predstáv a voľba vytvoriť tímovú prácu podporila priestor pre zdieľanie, ako aj získavanie prierezových zručností. Organizátori dokázali vytvoriť príjemnú a kooperatívnu atmosféru, čo sa ukázalo ako nevyhnutné pre úspech iniciatívy. Súhrnne možno konštatovať, že skúsenosti z kampusu potvrdili účinnosť foriem neformálneho vzdelávania o otázkach udržateľného rozvoja.

Odporúčania:

na základe vykonaných aktivít a spätnej väzby od účastníkov boli v miestnom kontexte, v ktorom sa projekt Greenclusive uskutočnil, identifikované tieto hlavné ekologické potreby

- Potreba väčšej ochrany a zveľaďovania existujúcej verejnej zelene, ako je borovicový les Pineta Dannunziana a park v štvrti San Donato
- Zavedenie systému separovaného zberu odpadu, ktorý v niektorých oblastiach ešte stále nie je dokončený.
- Posilnenie udržateľnej mobility prostredníctvom nových cyklotrás a stimulov pre cyklistov.
- Zvyšovanie povedomia o dôležitosti šetrenia vodou a podpora obehového hospodárstva prostredníctvom iniciatív zameraných na opätovné použitie/recykláciu.

- Ochrana pláží a dún, vzácnych ekosystémov ohrozených znečistením pobrežia. Zapojenie občanov, najmä mladých ľudí, do riešenia environmentálnych otázok prostredníctvom participatívnych projektov. Tieto potreby zostávajú prvoradým záujmom územia a mali by sa riešiť integrovaným a systémovým spôsobom.

Okrem toho sa zistilo, že na základe vykonanej analýzy si niektoré ekologické potreby identifikované v tejto oblasti vyžadujú širšie sociálne a politické opatrenia, ktoré nie je možné riešiť priamo v rámci projektu Greenclusive. Najmä posilnenie separovaného zberu odpadu v niektorých oblastiach si vyžaduje štruktúrovaný plán na reorganizáciu odpadových služieb. Konkrétne:

- Udržateľná mobilita si vyžaduje viacročné plánovanie integrovaných systémov (jazdné pruhy, verejná osobná doprava), financovanie obcí a regionálne stimuly na obnovu vozového parku súkromných vozidiel. Vytváranie novej infraštruktúry, ako sú cyklistické chodníky a pešie zóny, musí byť zahrnuté do strednodobých plánov mestského plánovania.
- Mali by sa realizovať konkrétne a uskutočniteľné návrhy, ktoré by spravodlivo reagovali na potreby okolia. Niekoľko príkladov nízkonákladových, ale veľmi symbolických iniciatív na stimuláciu spoločnej starostlivosti o prírodný kapitál mesta:

1. Podporovať iniciatívy na monitorovanie zelených plôch, do ktorých sa zapájajú environmentálne združenia a dobrovoľníci. Mohli by sa do toho zapojiť združenia ako Legambiente, WWF alebo susedské výbory. Mohli by sa zhromažďovať údaje o plochách, prítomných druhoch zvierat a kritických problémoch.
2. Vytvorenie interaktívneho značenia v parkoch s cieľom podporiť informovanosť a rešpektovanie parkov zo strany návštevníkov. Napríklad prostredníctvom QR kódov a rozšírenej reality by sa mohli poskytovať informácie o rastlinnom a živočíšnom dedičstve parkov, čím by sa zvýšila informovanosť obyvateľov a turistov.
3. Organizovať zelené festivaly a rekreačno-vzdelávacie podujatia v parkoch s cieľom posilniť ich spoločenské poslanie. Zábavné, umelecké a hudobné podujatia by mohli zapojiť školy, vytvoriť sociálne väzby a identifikovať parky ako komunitné miesta.
4. Zorganizovať „pracovné kútiky“ s cieľom definovať spoločný akčný plán s jasne definovanými cieľmi a úlohami. Pracovné kútiky by mohli byť organizované na územnom základe (jeden na štvrt') a podľa tém (monitorovanie, podujatia, komunikácia atď.). Zapojiť účastníkov Greenclusive do monitorovania, organizovania podujatí a komunikácie na sociálnych sieťach.

Mohli by tiež vytvoriť malé neformálne skupiny zodpovedné za konkrétne parky/zelené plochy. Horizontálna účasť a štruktúrovaná spolupráca sú základom pre navrhovanie integrovaných a dlhodobých intervencií. Koordinovaná činnosť zaručuje dlhodobejšie výsledky v porovnaní s izolovanými iniciatívami.

Kontext: V rámci cieľov projektu boli aktivity realizované v auguste 2022 v meste Prešov (východné Slovensko) so 160 účastníkmi ubytovanými na Strednej odbornej škole technickej. Areál školy bol naplnený množstvom aktivít z oblasti umenia, športu a ekológie. V júni 2023 sa realizovali ďalšie aktivity v mestskej časti Bratislava (Záhorská Bystrica). Tu sa mládež dohodla s mestskými orgánmi (t.j. s hlavnými a miestnymi kňazmi) na oblastiach, ktoré treba vyčistiť, a následne sa zapojila do verejnej akcie s powerpoint prezentáciou pre verejnosť.

Účastníci skonštatovali, že prijaté opatrenia v oblasti udržateľnosti na Slovensku je potrebné ešte štrukturálne a komplexne rozvinúť. Aj keď sa časť mladých ľudí zviazala iniciovať zmenu, pretože si vypestovali veľkú citlivosť pre udržateľnejší životný štýl (napr. vozidlá, ktoré majú používať, kde nakupovať oblečenie atď.), prevláda názor, že je potrebné urobiť ešte veľa.

Metodika: Mládež sa zúčastnila na niekoľkých stretnutiach s odborníkmi na tému udržateľnosti, pričom pripravila tematické prezentácie, ktoré podporili prospešnú diskusiu o rôznych témach. Počas celého projektu sa do niektorých prezentácií o zodpovednej spotrebe a recyklácii zapojili relevantní rečníci, ako napríklad Mária Krištofiková. Podelili sa aj o niektoré osobné skúsenosti, ktoré boli mimoriadne ocenené. V lete 2022 sa v meste Prešov uskutočnil zber odpadu, do ktorého sa zapojilo viac ako 40 ľudí. Táto skúsenosť mala pozitívne ohlasy, čo poskytlo priestor na jej zopakovanie v júni 2023, kde cintorín v Záhorskej Bystrici vyčistilo viac-menej 35 mladých ľudí. Ďalšie ekologické iniciatívy boli zorganizované v meste Košice: tu sa účastníci pričínili o zlepšenie podmienok v lese, čo miestna komunita veľmi ocenila.

Očakávaný vplyv: Aktivity ponúkané v rámci projektu Greenclusive na Slovensku boli zamerané na podporu mladých ľudí, aby urobili niečo konkrétne pre životné prostredie. Mladí boli skutočne

vyzvaní, aby našli možnosti ako prispieť na miestnej úrovni. Očakávalo sa od nich, že sa zapoja do výskumu, ktorý by napríklad zistil, ktoré podniky sú z ekologického hľadiska viac alebo menej udržateľné. Očakávali sme tiež, že sa mladí ľudia zapoja do aktivít prostredníctvom sociálnych médií s cieľom šírenia všeobecných poznatkov o téme udržateľnosti.

Výsledky a spätná väzba:

- Uvedomili sme si, že organizované online semináre mladých ľudí príliš nepodnietili: pravdepodobne boli príliš náročné vzhľadom na nízky vek účastníkov. Účastníci preto vyjadrili, že uprednostňujú osobné semináre pred online školeniami. Zdieľanie osobných skúseností bolo naopak veľmi oceňované a vyústilo do pozitívnych výsledkov.
- Na druhej strane sme dostali len pozitívne ohlasy ohľadom „konkrétnych“ aktivít, v rámci ktorých mládež zbierala odpadky vo Forreste a na zelených plochách. Nadšenie účastníkov bolo celkovo hmatateľné. Páčil sa im najmä pocit, že sa podieľajú na zveľaďovaní komunitných priestorov.
- Samotní občania boli nadšení z toho, že mladí ľudia zohrávajú úlohu pri zmierňovaní ekologického vplyvu v meste. Niektorí priznali, že verejné služby nie sú schopné

udržiavať mesto čisté a snahy o udržateľnosť sú obmedzené a zriedkavé.

- Prostredníctvom diskusií a seminárov si mládež uvedomila, že udržateľnosť je na Slovensku stále otázkou ekonomických možností.

Odporúčania:

- Opäť chceme zdôrazniť význam zvolených spôsobov a navrhujeme, aby budúce iniciatívy v súlade s projektom Greenclusive pri rozvoji svojich aktivít zohľadnili nepopulárnosť online stretnutí - ak je ich cieľom mládež. Mládež totiž potrebuje vidieť svoj konkrétny prínos.
- Druhé odporúčanie sa týka skutočnosti, že udržateľnosť v krajine je stále veľmi spojená s ekonomickými možnosťami občanov, pretože udržateľné výrobky nie sú dostupné pre všetkých. Z tohto dôvodu chceme spoločne odporučiť zníženie cien konkrétnych výrobkov, ktoré predstavujú platnú alternatívu k menej udržateľným výrobkom (napr. mäso). Takisto by ľudia mali dostať aj stimuly za uznanie ich angažovanosti v oblasti udržateľnosti.
- Krajina v poslednom období urobila dôležité kroky v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a ekologických aspektov

spoločenského života. Zistilo sa však, že väčšina iniciatív vychádza "zdola", pričom hnutia mladých ľudí lobujú za to, aby vláda robila viac v oblasti udržateľnosti. Tu sa teda nachádzame na začiatku procesu intervencie, pričom je potrebné mnohé veci zlepšiť a najprv podporiť zmenu politiky v rámci právneho a politického systému.

LITVA

Kontext: V Litve sa projekt uskutočnil vo Visaginas, malom meste neďaleko bieloruských hraníc, ktoré ubytovalo našu mládež. Mali z toho zaujímavé dojmy. Visaginas bol pôvodne obklopený bujnými lesmi a rozmanitým poľnohospodárstvom. V priebehu rokov sa však ekologická krajina výrazne zmenila v dôsledku "projektu elektrárne", ktorý sa uskutočnil v jej blízkosti. Mesto bolo v skutočnosti špeciálne vybudované na konci sovietskeho obdobia, aby sa v ňom mohli ubytovať ľudia (s rodinami) pracujúci v jadrovej elektrárni Ignalina (aktívna v rokoch 1983 - 2009). Zistilo sa, že environmentálna história mesta

úzko súvisí s existenciou jadrového projektu v jeho blízkosti. Spoločnosť tu tvorí veľa starších ľudí: mladí ľudia kvôli nedostatku práce odchádzajú inam. Obyvateľstvo je tiež rôzneho pôvodu: sú tu samozrejme Litovčania, ale aj Rusi, Poliaci a teraz aj Ukrajinci utekajúci pred vojnou.

Metodika: pre skupinu bola zorganizovaná návšteva projektu elektrárne, kde nám miestny sprievodca podrobne vysvetlil jej funkciu a dopady. Mali sme tiež možnosť navštíviť kanceláriu primátora v centre mesta, kde sme sa zapojili do prospešnej diskusie a lepšie spoznali politický život Visagína, ako aj jeho hlavné sociálne potreby. Mládež sa zapojila aj do konkrétnych činností, pričom sa zaviazala vyčistiť breh jazera v centre mesta. Okrem toho sme zorganizovali stretnutie s miestnym kňazom, a vďaka tomu sme navštívili rezidencie niektorých miestnych umelcov.

Očakávaný vplyv: dúfame, že vďaka eklectickej povahe zážitku sa mladí ľudia okrem rozvoja zručností súvisiacich s trvalo udržateľným rozvojom dozvedeli viac o kultúrnom živote mesta Visaginas. Ak hovoríme konkrétnejšie o fáze projektu, ktorá sa konala v elektrárni, očakávali sme, že budeme môcť vidieť vnútro stavby, ale žiaľ, nemohli sme. Napriek tomu sme sa dozvedeli veľa dôležitých faktov o projekte a jeho vplyve na životné prostredie.

Očakávali sme aj, že budeme môcť diskutovať aj so samotným starostom, ale mohli sme hovoriť len s jeho asistentmi. Stretnutie s kňazom, splnilo naše očakávania a pravdepodobne ich aj predčilo, keďže sme sa dozvedeli veľa informácií o kresťanskej komunite v meste. Vo všeobecnosti bolo našou snahou podporiť u mladých ľudí pocit zodpovednosti za prijatie ekologickejšieho životného štýlu.

Výsledky a spätná väzba: účastníci sa celkovo pozitívne vyjadrili o svojich skúsenostiach, keďže

- Sa dozvedeli niečo viac o meste Visaginas a jeho miestnych projektoch financovaných z fondov EÚ. Mládež si tiež vytvorila silné vzájomné puto tým, že sa snažila zapojiť do originálnych spôsobov na vyriešenie hlavných problémov.
- Tvrdia, že si lepšie uvedomujú ekologické podmienky tohto konkrétneho mesta. Účastníci sa mohli zamyslieť nad tým, ako sa krajina mesta, kedysi charakterizovaná bujnými lesmi a rozmanitým poľnohospodárstvom, drasticky zmenila po realizácii projektu elektrárne: videli napríklad, že veľké časti lesa museli byť vyrúbané pre výstavbu domov robotníkov a samotnej elektrárne. Zaujímavé je, že sme sa zaoberali správami, podľa ktorých sa teplota jazera zvýšila v dôsledku chladiaceho systému jadrovej elektrárne. To zásadným spôsobom ovplyvnilo životné prostredie,

keďže ekologická rozmanitosť sa výrazne znížila, veľa druhov rýb vymrelo a v jazere sa začali množiť riasy.

- Viac si uvedomili svoju vlastnú zodpovednosť v oblasti udržateľnosti, keďže sa opakovane zdôrazňovalo, že každý "osobný čin" môže byť "ekologickým činom".

Odporúčania:

- Odporúčame naplánovať si medzi jednotlivými aktivitami prestávky, pretože niekedy bol náš program veľmi nabitý, až preplnený a pravdepodobne to negatívne ovplyvnilo čas, ktorý mali účastníci na správne a užitočné spracovanie informácií.
- Okrem iných zistených ekologických potrieb odporúčame, aby orgány zaviedli účinnejší a rýchlejší spôsob likvidácie atómového odpadu.
- Je potrebné riešiť aj problém opustených budov a túlavých mačiek.
- Potreba nájsť riešenie pre ľudí, ktorí nechávajú odpadky v blízkosti svojich domov, pretože veľké kontajnery sú ťažko prístupné.
- Projekt sa ukázal ako príliš "malý" z hľadiska vplyvu: náš príspevok bol určite cenný, keďže účastníci sa zaviazali upratovať a prejavovali záujem o potreby ľudí, ale identifikujeme potrebu rozsiahlych intervencií.

- Vytvárať príležitosti pre mladých ľudí, ktorí by inak s najväčšou pravdepodobnosťou opustili mesto.
- Zohľadniť a vypracovať programy na uznanie medzikultúrnej hodnoty mesta: konkrétne, presunúť viac finančných prostriedkov na kultúrne iniciatívy. To by skutočne prospelo Visagínu pri vytváraní väčšieho počtu pracovných príležitostí pre miestnych obyvateľov (pomoc novým podnikom, oživenie cestovného ruchu vytvorením novej infraštruktúry), čo by tiež znížilo problémy s užívaním drog, depresiami a počtom samovrážd, ktoré s tým priamo súvisia.

Kontext: Projekt v Maďarsku prebiehal na viacerých miestach, rozvetvený medzi mestami Budapešť, Vác a Ózd. Rozhodnutie realizovať projekt vo viacerých mestách umožnilo účastníkom vytvoriť si komplexný obraz o krajine a bolo to užitočné aj na podporu informovanosti. Napríklad Ózd je mesto s takmer 31 000 obyvateľmi, ktoré sa nachádza na severovýchode Maďarska a vyznačuje sa masívnym výskytom Rómov. Mesto je pomerne izolované a okrem sociálnych problémov veľkého významu má aj veľmi vysokú mieru nezamestnanosti. Projekt Greenclusive tu hostila katolícka základná škola, miesto

s katalytickou funkciou, ktorá zvýšila povedomie o sociálnych otázkach. Táto škola robí mnoho aktivít pre Rómov a s Rómami. Na druhej strane Budapešť je rozvinutým európskym hlavným mestom a miestom veľkého turistického záujmu. V Budapešti a okolí naša mládež namiesto toho rozvíjala rôzne druhy aktivít s deťmi v rámci reality hnutia Fokoláre.

Metodika: kontexty, s ktorými sa náš tím stretol, boli rôznorodé. Napríklad detský tábor sa konal uprostred lesa, čím sa vytvorili veľmi vhodné podmienky na riešenie environmentálnych otázok. Počas letných táborov Greenclusive sa mladí účastníci angažovali pri čistení niektorých oblastí pozdĺž Dunaja. Zorganizovali sa aj viaceré diskusné fóra na obhajobu ekologických otázok a v škole v Ózde sa uskutočnili interaktívne workshopy, na ktorých sa zúčastnila mládež vo veku približne 12 až 15 rokov. Približne 80 % mladých ľudí v skupine malo rómsky pôvod, a preto sa do projektu zapojili s osobitným odhodlaním, keďže sa zameriaval na sociálne začlenenie.

Očakávaný vplyv: Očakávali sme, že účastníci privítajú interaktívny charakter navrhovaných činností v oblasti ochrany životného prostredia. Taktiež sme dúfali, že budú mať citlivosť na témy, ktorým čelia. Našou snahou bolo spoznať miestne problémy miest, v ktorých sa projekt uskutočnil, a tak rozvíjať iniciatívy zamerané na riešenie ekologických problémov.

Výsledky a spätná väzba: účastníci sa celkovo pozitívne vyjadrili o svojich skúsenostiach, keďže

- Zistili sme, že často žijú v sociálnej izolácii, v podmienkach veľkej chudoby, a tieto okolnosti spôsobujú určité ťažkosti pri hlbšej a štruktúrovanej konfrontácii s dôležitými témami. Preto sme sa rozhodli vymyslieť niekoľko hier, ktoré by učenie vložili do hravého kontextu.
- Aj druhá fáza projektu sa stretla s určitými ťažkosťami. Jeden z účastníkov hodnotí: "Na začiatku sme sa snažili dodržiavať naplánované termíny, ale čoskoro sme zistili, že to nie je možné. Z dlhodobého hľadiska sa podarilo nejakým spôsobom aktivizovať len pár ľudí. Myslím si, že skupina preukázala odhodlanie, ale prvky ako vzdialenosť a skutočnosť, že nikto z nás s týmito témami úzko nepracuje, spôsobili pokles motivácie v priebehu projektu".
- Aktivity, ktoré sa konali v lete boli viac docenené. V súvislosti s tým sme vytvorili fórum o udržateľnosti so špecifickým zameraním na udržateľnú módu. Táto téma vyvolala medzi účastníkmi veľký záujem, čo dokazuje, že táto veková skupina sa cíti byť touto špecifickou témou mimoriadne dotknutá. Účasť bola veľká a zrodili sa veľmi podnetné dialógy. Diskutovalo sa aj o niektorých konkrétnych riešeniach.

- Celková spätná väzba bola pozitívna: mladí ľudia majú veľkú túžbu dozvedieť sa viac a cítiť sa byť protagonistami zmeny. Očakávali sme, že po našich aktivitách sa zrodí väčší záujem, aby sa posilnila dlhodobá činnosť. Avšak zaznamenali sme určitú fluktuáciu v prítomnosti a angažovanosti účastníkov, pričom mnohí sa zúčastnili len na jednom školení. Kontinuita tak zostáva slabou stránkou.
- Aktivita zberu odpadu pozdĺž rieky mala viditeľný a pozitívny vplyv na oblasť: náš príspevok predstavoval len jednu z rôznych iniciatív, ktoré podporili iné združenia. Cítili sme, že sme súčasťou štruktúrovaného pokusu o zlepšenie podmienok v meste a že naša pomoc nebola ojedinelým úsilím. Preto sme boli radi keď sme videli, že koordinovaná činnosť môže priniesť viditeľné, rózne a konkrétne výsledky. Projekt podporuje kultúru zodpovedného života a potrebu viacúrovňovej škály činností, od lokálnych až po globálne. Keďže škola v Ózde už bola zapojená do ekologických projektov, aktívne sa zaoberala ekologickými otázkami: náš projekt tak predstavoval ďalší pozitívny príspevok na ekologickej ceste školy.

Odporúčania:

- Odporúčame zachovať určitú rovnováhu medzi konkrétnymi aktivitami a informačnými stretnutiami: učenie sa a konkrétne aktivity musia ísť ruka v ruke.
- Vzhľadom na náročné témy, ktorým sme sa rozhodli venovať, sme si pri našich aktivitách s rómskymi deťmi uvedomili, že potrebujeme cielenejšiu prípravu na lepšie zvládnutie tejto témy.
- Odporúčame tiež úradom, aby sa viac starali o edukáciu ľudí, a tým zvýšili ich budúce možnosti. Je potrebné uznať hodnotu ľudského kapitálu a pracovať na integrácii menších, možno prostredníctvom zavedenia diskusie a spätnej väzby medzi občanmi a úradmi.

RAKÚSKO

Kontext: Projekt Greenclusive v Rakúsku sa uskutočnil v škole (BAfEP) v meste Linz, kde sa študenti špeciálne pripravujú na povolanie učiteľa v materskej škole. To sa považuje za relevantný prvok reflexie, nakoľko menovaní účastníci môžu jedného dňa predstavovať šíriteľov výsledkov a filozofie projektu. Vzdelávacie centrum, v ktorom sa projekt realizoval, potrebovalo niekoľko reforiem na realizáciu udržateľnejších a ekologickejších iniciatív.

Metodika: V rámci cieľov projektu sa uskutočnili tieto semináre:

- „Recykľuj, znovu použi a zredukuj“: uskutočnili sa exkurzie do zberného centra odpadu a spaľovne odpadu v Linzi.
- „Zodpovedná spotreba“: diskusie o ekologickej stope boli realizované pomocou metodiky „World Cafes“. Hlavnými témami boli výživa, konzum, bývanie a mobilita.
- „Ekologické podnikanie a inovácie - zelené start-upy“: boli vypracované originálne nápady na inovatívne start-upy, ktoré by mohli vzniknúť na základe aktivít študentov.
  - Počas pracovného tábora bola strešná terasa školy navrhnutá tak, aby sa na nej v budúcnosti mohli konať hodiny v prírode. Začal sa tak "proces ekologizácie" budovy školy, ktorý významne prispieva k už aj tak klimaticky priaznivému mestu Linz. Následne bola myšlienka "strešnej terasy" predstavená a slávnostne otvorená.

Očakávaný vplyv: Projekt Greenclusive bol vypracovaný s cieľom podporiť u mladých ľudí podnikateľského a udržateľného ducha. Očakáva sa, že projekt podnietil

nové nápady, inovácie, prispôsobivosť, podnikavosť atď. u každého účastníka. Vďaka workshopom a workcampom majú viac nástrojov na kreatívnejšie riešenie výziev klimatickej krízy a navrhovanie riešení z oblasti aktívneho občianstva a udržateľných podnikateľských nápadov.

Mohli ľahšie pochopiť, ako premýšľať a realizovať kreatívne nápady na riešenie ekologických potrieb. Očakáva sa, že táto skúsenosť, ako aj skúsenosti z európskeho projektu im v budúcnosti umožnia vypracovať konkrétne riešenia pre iné problémy, vo väčšom rozsahu a s väčším dosahom.

Výsledky a spätná väzba: reakcie študentov boli neustále pozitívne. Tieto skúsenosti im priniesli úžitok na rôznych úrovniach a umožnili im rozvíjať zručnosti v oblasti sebestačnosti a sebavzdelania. Počas realizácie projektu boli identifikované niektoré ekologické potreby, ktoré účastníci zdôraznili. Uvádzame niekoľko príkladov:

- Triedenie odpadu v škole zatiaľ nefungovalo dobre a spotrebiteľské správanie mladých ľudí bolo veľmi nežiaduce.
- Samotný školský bufet nespĺňal ekologické kritériá.
- Strešná terasa bola sivá a nepoužívaná.

- Prebehla reflexia ohľadom vyššie uvedených bodov. Boli vypracované plány, ako by sa veci mohli zlepšiť. V prípade strešnej terasy sa tento nápad už plne realizoval. V prípade triedenia odpadu boli vypracované konkrétne opatrenia na zmenu, ktoré je ešte potrebné zrealizovať.

Odporúčania:

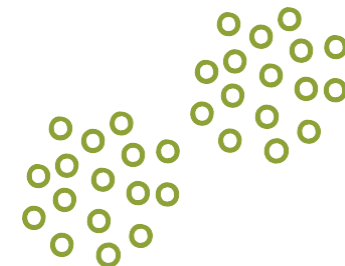
- Školské komunity by sa mali zapojiť do procesov vzdelávania pre udržateľný rozvoj.
- Skutočná realizácia "študentského startupu" by si ešte vyžadovala veľa know-how, odhodlania a práce tímu mladých ľudí, ktorí by museli byť pod dohľadom učiteľov a odborníkov. Na realizáciu projektov udržateľnosti na školách by bolo v podstate potrebné venovať tomu viac času.
- Vzdelávací program zavedený učebnými osnovami a centralizovanou maturitou v školskom systéme už nie je aktuálny. Malo by byť viac príležitostí na projektové vyučovanie bez toho, aby mali učitelia pocit, že sú ukrátení o čas na vyučovanie. Celý školský systém je potrebné zásadne zmeniť.
- Spolupráca medzi rôznymi skupinami má pre budúcnosť zmysel: školský systém by sa preto mal otvoriť vonkajšiemu svetu a spolupracovať s projektovými partnermi a politickými činiteľmi.

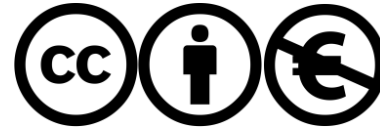
ODPORÚČANIA

NAŠE POSOLSTVO PRE EURÓPSKE ROZHODOVACIE ORGÁNY

Mládež v rámci projektu Greenclusive vypracovala nasledujúce odporúčania pre európskych činiteľov, ktoré by mali zväziť pri tvorbe osvedčených postupov v oblasti udržateľnosti a pri uvažovaní o otázkach sociálneho začlenenia vo vzájomnej závislosti. Identifikovali sme nasledujúce potreby:

1. Potreba väčšieho počtu vzdelávacích programov zaoberajúcich sa témou udržateľnosti pre ľudí všetkých vekových kategórií.
2. Možnosť ponúknuť voľbu udržateľnejšieho životného štýlu všetkým sociálnym kategóriám, aby sa udržateľnosť oddelila od otázok sociálneho postavenia a ekonomických možností.
3. Potreba lobiť v štátoch za zmenu politiky, ktorú by mal podporovať právny a politický systém, pričom by sa podporovali a vítali aj iniciatívy zo strany obyvateľstva.
4. Potreba vytvoriť účinnejšie a rýchlejšie spôsoby likvidácie odpadu.
5. Potreba riešiť problém opustených budov pomocou "zelených" stratégií, ktoré sú spoločensky schválené.
6. Potreba vytvoriť viac príležitostí pre mladých ľudí a podporiť všeobecnú modernizáciu miest.
7. Potreba vypracovať politiky inšpirované zásadou subsidiarity, a preto podporiť viacúrovňový prístup k témam začlenenia a udržateľnosti.
8. Je potrebné zdôrazniť filozofiu "osobné je politické", aby občania boli zodpovední za svoje činy a aby každý osobný čin mohol byť "ekologickým činom".
9. Možnosť preskúmať otázky udržateľnosti praktickým, zábavným a neformálnym spôsobom, aby sa viac priblížilo mysleniu ľudí. Projekty ako Greenclusive by mohli byť možnosťou, ako to dosiahnuť.
10. Možnosť predstaviť si nové perspektívy samotného projektu, rozšíriť financovanie, a teda mať možnosť pozvať dizajnérov, vývojárov hier alebo recyklačné podniky s možnosťou vytvoriť zábavné a kreatívne displeje na zvýšenie povedomia o infraštruktúrach a recyklačných zariadeniach v celej Európe.

Toto dielo je licencované pod licenciou
Creative Commons Attribution 4.0 International
License.

GREENCLUSIVE

**aktivácia zraniteľných skupín v oblasti starostlivosti o životné
prostredie**

- © Associazione Internazionale New Humanity
- © Associazione Progetto Ragazzi Per L'unita
- © Fokolar-Bewegung e.V. Deutschland
- © Verein Jugend für eine geeinte Welt
- © Nové Ľudstvo, o.z.
- © Uj Varos Alapitvány
- © Fokoliaru Judejimas Lietuvos

Co-funded by
the European Union

Podpora Európskej komisie na vydanie tejto publikácie
neznamená podporu jej obsahu, ktorý vyjadruje len
názor autorov, a Komisia nenesie zodpovednosť za
akékoľvek použitie informácií v nej obsiahnutých.

Taliansko | Nemecko | Rakúsko | Litva | Slovensko | Maďarsko